

УДК 821.131.1-4.09»19»В.Джусті:821.161.2-1»18/19»
DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/uls.2024.87-88.4600>

ІТАЛІЙСЬКЕ ПРОЧИТАННЯ ІВАНА ФРАНКА: ВОЛЬФАНҐО ДЖУСТІ

Ярема КРАВЕЦЬ

Стаття присвячена українознавчим зацікавленням італійського славіста лужицького походження Вольфанґо Джусті (1901–1980), які втілилися у його коротких нарисах про творчість Т. Шевченка, М. Шашкевича, народну пісенність і в перекладі окремих зразків україномовної поезії італійською мовою, що і складає **наукову новизну** в дискурсі сучасної української гуманітаристики. **Мета статті** – проаналізувати публікацію про Івана Франка та переклади трьох його віршів («Каменярі», «Як почуєш вночі...» та «Зелений явір»), які В. Джусті надрукував у виданні «I nostri quaderni» (1926). У дослідженні використаний інструментарій бібліографічного, культурологічного, історико-культурного та перекладознавчого **методів**.

На підставі аналізу нарису італійського славіста про І. Франка та віршових перекладів науковець дійшов **висновків**: у своїй науковій практиці В. Джусті задля популяризації творчості слов'янських письменників писав короткі есеїстичні біографічні довідки про них і перекладав окремі зразки їхньої творчості. У своїх українознавчих есеях італійський науковець окреслював українську «наймелодійнішою і найгарнішою слов'янською мовою» і наголошував, що українська література пройшла тривалу еволюцію в часі й сягнула високого рівня розвитку. А самого І. Франка В. Джусті називав характерною постаттю українського письменства, чие слово є відгомоном «чистої любові, стражденної сумної краси, скорботного оплакування всього того, що минуло і що більше не повернеться».

Ключові слова: І. Франко, В. Джусті, славістика, сорабістика, популяризатор, есеї, переклад, біографія, поезія.

При першому погляді на назву цього наукового повідомлення може видатися якась невідповідність: дехто подумає про певну помилку – «італійське прочитання»? «сораб» Джусті? Насправді, ніякої помилки нема. Ітиметься про італійського науковця, славіста Вольфанґо Джусті (1901–1980), перекладача творів багатьох слов'янських письменників, зокрема й українських, які він супроводжував короткими есеїстичними повідомленнями. Знаємо його як перекладача окремих творів Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича, деяких зразків українського фольклору (науковець згадував українські народні пісні, що багаті своїми багатожанровими зразками), а також декількох творів Івана Франка.

В українському літературознавстві італійський славіст Вольфанґо (Вольф) Джусті раніше був знаний завдяки двом публікаціям: ідеться насамперед про розділ «Українська пісня і дума в Італії» в монографічному дослідженні у двох книгах Григорія Нудьги «Українська дума і пісня в світі» (Львів, 1998). У ньому автор приділив увагу

професорові римського університету В. Джусті, який у 20-х роках минулого століття був одним із найактивніших популяризаторів українського поетичного слова в Італії, друкував на сторінках журналів «I nostri quaderni» («Наш кварталник») та «Rivista di Letterature Slave» («Огляд слов'янських літератур») статті про український фольклор, творчість Тичини, переклади ліричних, історичних пісень та дум» [5, с. 297]. Друга стаття про В. Джусті, авторкою якої є Ксенія Константиненко, побачила світ у другому томі шеститомної «Шевченківської енциклопедії» (Київ, 2012): у ній розповідається про внесок італійського славіста до італійської шевченіани (статті про творчість Кобзаря, переклади його поезій, українських дум і пісень) [4, с. 238].

Цікавими є свідчення літературознавиці Е. Сгамбаті, авторки статті «Джусті Вольфанго (Вольф)» («Giusti Wolfango (Wolf)») у «Біографічному словнику італійської енциклопедії Treccani». Дослідниця зазначала, що майбутній учений-славіст у 20-х роках ХХ ст. стажувався в наукових установах Чехословаччини, Польщі та СРСР, показав себе дослідником широких культурних зацікавлень:

«В. Джусті є красномовним прикладом тієї еклектичної і загальної славістики, яка утвердилася в Італії у міжвоєнний період. Завдяки добрій підготовці і різностороннім зацікавленням він зміг досягти різні сфери досліджень – богемістику, русистику, полоністику» [6].

Науковиця звернула увагу й на українознавчі зацікавлення В. Джусті 20-их рр. ХХ ст., що для вивчення історико-культурної специфіки України та її літератури були неабиякою подією не тільки в Італії, але й загалом у Західній Європі. Е. Сгамбаті відзначала зацікавлення ученого й лужицькою цивілізацією, що засвідчило не лише широту наукових зацікавлень італійського славіста, але і його повернення до своїх національних витоків. Свої лужицькі дослідження, як і українознавчі матеріали, В. Джусті поміщав на сторінках журналів «L'Europa Orientale», «Rivista di Letterature Slave», «I nostri quaderni».

На засіданні літературознавчої комісії НТШ під час роботи XXXII наукової сесії 25 березня 2021 р. вже йшлося про два українські есеї В. Джусті: італійську презентацію творчості Т. Шевченка, ілюстровану перекладом віршів «N. N.» («Сонце заходить, гори чорніють...»), написаного 1847 р. в Орському укріпленні, «Думка» («Нащо мені чорні брови, нащо карі очі...») та «Думи мої, думи мої, ви мої єдині...» (написаного 1847 р. також в Орському укріпленні), а також розповідь про М. Шашкевича, доповнену перекладами творів «Погоня», «Туга за милою» та «Думка» («Нісся місяць ясним небом»). Літературознавчу подачу про двох поетів В. Джусті розпочинав невеликою довідкою «Українська література».

«Завдяки “I nostri quaderni”, – пише він, – я дістав змогу говорити про літературу, абсолютно незнану в Італії і досі вилучену з числа іншомовних літератур, про які мовилося. Саме таким способом зближуємося з народом, якого ми не знали або ж знали мало і погано». А далі додає: «Українська мова – наймелодійніша і найгарніша слов'янська мова; українська література має вже досить довгу історію і досягла високого рівня розвитку» [2, р. 231].

Нагадаємо, що учений переклав і низку зразків українського фольклору, аргументуючи своє зацікавлення творами української духовності гаслом, яке читаємо в його сорабістичному дослідженні 1924 р.: «Народні пісні і література є найкращим засобом для пізнання душі народу» [1, р. 159]. Обидві щойно згадані розвідки італійського славіста про українських поетів були надруковані 1924 р. на сторінках журналу «I nostri quaderni».

1926 р. в цьому ж журналі науковець друкує невелику статтю про І. Франка, супроводжуючи її знову ж таки власними перекладами віршів «Каменярі», «Як почуєш вночі край свого вікна» і «Зелений явір». Повідомлення В. Джусти про І. Франка позначене чіткою інформативністю:

«Іван Франко, народжений 1856 року у Східній Галичині, є однією із найцікавіших і найзначніших постатей сучасної української літератури. Вже закінчуючи навчання в гімназії Дрогобича, звернув на себе увагу спільноти своїм незвичним поетичним даром. 1875 року вступив до Львівського університету і зблизився із москвофільською (тут – “великоруською”) течією. Все політичне та літературне життя України постійно проходило через москвофільську течію (особливо сильну в Україні під Австро-Угорською імперією, де чекали на визволення лише завдяки Росії); і автономісти, які базувалися на тому факті, що українець нарешті має власну мову разом із власною літературою та власними особливостями, хотіли чіткого відокремлення українського життя від великоросійського, дійшли до остаточної вимоги повної політичної незалежності від Росії. Ще перед закінченням своїх студій Іван Франко увійшов в українські кола: більше того, повинен був досягнути кафедри української літератури Львівського університету; однак в останню хвилину австрійський правитель Галичини, підозрюючи інтенсивну літературну та національну (літературні можливості якого ще не були підтверджені) активність молодого Франка, енергійно заперечив проти такого приємного успіху і такого призначення. Не занепадаючи духом, Іван Франко продовжує свою літературну, національну та культурну діяльність. Однією з великих заслуг Івана Франка перед своїм народом стало перекладання багатьох головних шедеврів європейської літератури і значне розширення літературних горизонтів власної нації. Іван Франко написав також багато віршів польською мовою з подібною елегантністю, з якою писав рідною мовою. Відносно молодий поет помер у Львові 1916 року під час російської окупації. На його похороні, незважаючи на надзвичайні воєнні обставини, було засвідчено урочисте вшанування всього українського народу Галичини» [3, р. 2].

Завершуючи розповідь про І. Франка, італійський славіст подав перші чотири рядки твору «Гімн. Замість прологу» («L'eterno revolutionario lo spirito che trasrivo il corpo alla pegna alla pegna por la gloria e par la libertà esso vive esso non e encore morte»), прокоментувавши їх такими словами:

«Таким чином, маємо кант, у якому з ентузіазмом виражена вся його політична та людська думка, мрія про свободу України і нову, більш гармонійну суспільну справедливість. Слово Поета не лише втілює душу українського народу, але є відгомонам його чистої любові, стражденної сумної краси, скорботного оплакування

всього того, що минуло і що більше не повернеться. Я хотів скористатися з нагоди повернутися до трохи ширшої розповіді про характерну постать Івана Франка. Хотів, між іншим, цими короткими перекладацькими пробами по-дружньому передати італійському читачеві постать великого і глибокоукраїнського письменника» [3, р. 2].

Далі, як було зазначено, В. Джусті подав свої переклади Франкових віршів: «Каменярі», «Як почуєш вночі край свого вікна» та «Зелений явір».

Незначна за обсягом публікація В. Джусті була одним із важливих етапів популяризації життя і творчості І. Франка в Італії, адже вона є промовистим свідченням поступового входження постаті українського генія в європейський і світовий контекст.

Список використаної літератури

1. *Giusti W.* Letteratura popolare ucraina // *I nostri quaderni*. 1924. P. 158–159.
2. *Giusti W.* Letteratura ucraina // *I nostri quaderni*. 1924. P. 231–237.
3. *Giusti W.* Letteratura ucraina // *I nostri quaderni*. 1926 (III). P. 2–3.
4. *Константиненко К.* Джусті Вольфанго // *Шевченківська енциклопедія: у 6 т.* Т. 2. Київ, 2012. С. 238.
5. *Нудьга Г.* Українська пісня і дума в Італії // *Нудьга Г.* Українська пісня і дума в світі: у 2 кн. Кн. 2. Львів, 1998. С. 265–304.
6. *Sgambati E.* Giusti Wolfgang // *Dizionario Biografico degli Italiani*. Vol. 57. 2002 [Електронний ресурс]. URL : [http://www.treccani.it/encyclopedia /wolfango-giusti \(Dizionario-Biografico\)](http://www.treccani.it/encyclopedia /wolfango-giusti (Dizionario-Biografico)).

References

1. Giusti, W. (1924). Letteratura popolare ucraina. *I nostri quaderni*. P. 158–159. (In Italian).
2. Giusti, W. (1924). Letteratura ucraina. *I nostri quaderni*. P. 231–237. (In Italian).
3. Giusti, W. (1926). Letteratura ucraina. *I nostri quaderni*. (III). P. 2–3. (In Italian).
4. Konstantynenko, K. (2012). Dzhusti Volfango. *Shevchenkivska entsyklopediia: u 6 t.* T. 2. S. 238. Kyiv, Ukraine.
5. Nud'ha, H. (1998). Ukrainska pisnia i дума v Italii. *Nudha H. Ukrainska pisnia i дума v sviti: u 2 kn.* Kn. 2. S. 265–304. Lviv, Ukraine
6. Sgambati, E. (2002). Giusti Wolfgang. *Dizionario Biografico degli Italiani*. Vol. 57. 2002 [Elektronnyi resurs]. URL : [http://www.treccani.it/encyclopedia /wolfango-giusti \(Dizionario-Biografico\)](http://www.treccani.it/encyclopedia /wolfango-giusti (Dizionario-Biografico)).

Ярема Кравець – кандидат філологічних наук, доцент кафедри світової літератури Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000).

Yarema Kravets' – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor, Department of World Literature, Lviv Ivan Franko National University (1 Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000).

E-mail: yaremakravets@gmail.com

AN ITALIAN READING INTO IVAN FRANKO: WOLFANGO GIUSTI

Yarema KRAVETS*

The article is devoted to the Ukrainian Studies interest of Wolfango Giusti (1901–1980), the Italian Slavacist of Lusatian descent. The interest manifested itself in his short essays on the works by T. Shevchenko, M. Shashkevych, folk songs, and in translating some of the samples of Ukrainian-language poetry into Italian. The latter fact constitutes the **scholarly novelty** within the discourse of present-day Ukrainian Humanities. The paper **aims at** analysing the publication on Ivan Franko and the translation of his three poems (“Pavers of the Way”, “When you Hear at Night...”, “Green is the Sycamore”) published in the “I nostri quaderni” [Our Notebooks] edition (1926). The research employs a set of instruments, including the bibliographic, cultural studies, historico-cultural and translation studies **methods**.

On the strength of analysing the Italian Slavacist’s essay on I. Franko and poetry translations, the researcher arrived at the following **conclusions**: in his scholarly practice V. Giusti wrote, for the sake of promoting Slavonic writers’ works, short essayistic biography notes about them and translated individual samples of their works. In his Ukrainian Studies essays, the Italian researcher described Ukrainian as “the most melodious and most beautiful Slavonic language” stressing that Ukrainian literature had experienced a durable evolution in time and reached a high level of development. As to I. Franko, V. Giusti termed him as a characteristic figure among Ukrainian literati whose word reverberates “pure love, excruciating sorrowful beauty, mournful bewailing of all that has passed and will never return”.

Keywords: I. Franko, V. Giusti, Slavistics, Sorbian Studies, promoter, essays, translation, biography, poetry.

Дата подання: 4 липня 2023 р.